

הנחיות ודגשים למורות מהחברה הערבית המלמדות בבתי ספר עבריים

בשעת חירום בטחוני

[המסמך מנוסח בלשון נקבה אך פונה לנשות ואנשי חינוך בכל המגדרים]

בבתי ספר עבריים רבים עובדים יחד מורים ומורות ערבים לצד מורים ומורות יהודיים. בימי שגרה חדר המורים המגוון מכיל את הזהות הערבית כאחת מתוך מגוון הזהויות, והקשרים המקצועיים והבינאישיים הקרובים שנקרמים בחדר המורים מהווים בסיס לעבודה ולחיים משותפים. בבתי ספר רבים מקומן של המורות הערביות במרחב הבית ספרי היהודי נתפס כטבעי, משמעותי וכחלק משגרת היומיום במוסד החינוכי.

בימי מלחמה כמו אלה שאנחנו נמצאים בהם כעת, הזהות הערבית של המורות יכולה לתפוס מקום בולט יותר (הן בתודעתן של המורות עצמן והן בתודעת שאר אנשי הצוות), והן מוצאות את עצמן במקום מורכב מול התלמידים, ההורים והמורים. פחדים, כעסים ושאר רגשות שליליים עלולים להיות מוכללים ומושלכים עליהן, והבסיס היציב של ימי שגרה עלול להתערער.

מיום שבת, 7.10.23, צוות תוכנית "משלבים ומשתלבים" של מכון מרחבים פגש מאות מורות ומורים ערבים המלמדים בבתי ספר עבריים ברחבי הארץ – בירושלים, בתל אביב, באזור המרכז, חיפה והצפון. בשיחות הפתוחות המורות העלו חששות ושיתפו בתחושותיהן.

אנחנו מרכזים כאן עבורכן את ההמלצות של אנשי הצוות המנוסים של התוכנית, המלווים כבר שנים רבות את המורות הערביות בעתות שגרה ובזמני חירום של משברים ביטחוניים:

דברו במונחים של גוף ראשון

אל תדברו במונחים של "אנחנו" ו"הם" או "אתם". השתמשו ב"אני" ו"אנחנו". הטילים אינם מבחינים בין יהודים לבין ערבים, יש ערבים ובדואים בין הקורבנות, **אנחנו** חולקים רגשות של פחד וכעס, ויש לנו מטרה משותפת של חיים בשלום ובבטחה.

בתקופת הסלמה קשה להזדהות עם הצד השני ולראות את נקודת המבט שלו. לכן דווקא בתקופה זו יש להתאמץ יותר מתמיד לשמור על כבוד הדדי ועל מחויבות לשלום ולרווחתם של כלל המורים והתלמידים. הימנעו משפה גזענית ומכלילה.

הבעת עמדה

אם אתן נשאלות על עמדתכן כלפי המלחמה, הביעו עמדה ברורה ונחרצת נגד מלחמה ובעד שלום. למשל, "אני מתנגדת לכל פגיעה בחפים מפשע". הביעו עמדה כללית ואל תיכנסו לוויכוחים פוליטיים. התקופה הנוכחית שבה הרגשות הם קשים ורבי עוצמה, אינה העיתוי לפעול וללבן חוסר הסכמה אמיתי ועקרוני לגבי סוגיות פוליטיות.

הכרה בכאב

הכאב והשכול הם עצומים ועלולים להתעצם עוד יותר בתקופה הקרובה. אנחנו צריכים לזכור שמאחורי ההתנהגויות שלנו, ערבים ויהודים, נמצא בסופו של דבר כאב שכולנו רוצים לרפא. זכרו שאנשים מביעים כאב וצער בדרכים שונות.

פעילות ברשתות החברתיות

בימים מתוחים כאלה ההמלצה שלנו היא לא להעלות סטטוסים ברשתות החברתיות ולא לסמן "לייקים". מה שברור מאליו בעינינו עלול להיות נתון למחלוקת בעיני האחר. חשבו הרבה לפני תגובותיכן ונסחו בזהירות את הדברים.

הדגישו את ההיבטים המשותפים של הזהות

לכולנו יש מגוון זהויות המשתנות באופן דינמי עם הזמן: אנחנו לא רק יהודים או ערבים, אלא גם מורים, הורים, תושבי אזור מסוים, בעלי תחביבים ותחומי עניין ועוד. בשיח עם השותפים למרחב הבית ספרי, בעיקר בימים אלה, הדגישו את ההיבטים המשותפים של הזהות – דאגה לילדים ולמשפחה, דאגה לתלמידים, געגועים לשגרה, זהות מקצועית כמורה ועוד.

פרשנות זהירה

לכולנו יש מנגנונים אוטומטיים של פרשנות לאירועים, ואנחנו נוטים להסתמך עליהם ולא לבחון אותם בביקורתיות, בעיקר במצבי משבר וחירום. כשאתן מפרשות אירוע בצורה מסוימת (כמו למשל, "התלמידים לא נכנסו לזום של השיעור שלי כי אני מורה ערביה"), עצרו לרגע ובדקו האם ישנן פרשנויות נוספות שיכולות להסביר את האירוע (כמו למשל, הילדים לא פנויים להיכנס לשיעורי זום באופן כללי, גם בכיתה המקבילה של המורה היהודיה נכנסו מעט מאוד תלמידים). הפרשנות האוטומטית נוטה להיות מוטה ופשטנית, ולא תמיד היא לוקחת בחשבון את כל מרכיבי האירוע. השתדלו לייחס לאנשים כוונות טובות ולהאמין במכנה המשותף האנושי.

היו חלק מהצוות

אתן חלק חשוב בצוות. אתן רצויות ושייכות. זכרו שאתן לא היחידות בצוות שנמצאות במצוקה בימים אלה. לכל אחד ואחת יש הדאגות שלו. שתפו חברות צוות בקושי שלכן והיו קשובות אליהן. פנו למנהל/ת, ליועצת, לפסיכולוגית ושתפו בתחושותיכן. הציעו עזרה ודעו לקבל עזרה כשהיא מוצעת לכם. התנדבו והיו שותפות למשימות שונות בצוות, לפי היכולת והפניות שלכן.

היו למען תלמידיכן

עמדו לצד תלמידיכן, זכרו שאתן דמויות משמעותיות עבורם ושהם זקוקים לכן בימים אלה של חוסר ודאות וקושי. שוחחו עמם על פי הנחיות השיח שקיבלתם בחדר המורים והאמינו בתרומה הייחודית שלכן.

צוות משלבים ומשתלבים עומד לרשותכן כתמיד גם בימים אלה. אל תהססו לפנות אלינו עם כל שאלה או קושי.